

quoties non est certo *indispositus*, potest esse vere dispositus. 3° Possunt propter salutem poenitentis adesse graves rationes ob quas dari potius, quam omitti absolutio debeat, ut supra dictum est. Aliunde quandoque summa foret imprudentia in Confessario, si absolutionem differret ad extremam necessitatem, in qua vix aut forte ne vix quidem poenitens erit capax Sacramenti. — Vide Gousset, *Lettres à M. le Curé****, Epist. 8.

251. **Resolves.** — 1° Absolvendus est *sub conditione* poenitens in *mortali* constitutus, quoties prudenter dubitatur de impertita, aut rite data absolutione: nec potest de hoc facile certitudo haberi. — *Ita communiter Theologi.*

2° Absolvendi sunt *sub conditione* moribundi *omnes*, de quorum indispositione vel incapacitate certo non constat, ut infra fusius dicitur ubi de integritate confessionis et de ministro. — *Ita etiam fere omnes.*

3° Item poenitentes dubie dispositi, qui versantur in gravi mortis periculo, v. gr. mulier in partu difficili, nauta aut alius quivis longam navigationem suscepturus..., miles ante praelium..., infirmus ante operationem chirurgicam valde laboriosam..., et *a fortiori* reus capite plectendus, etc. — *Ita communiter* cum S. Lig. n. 432.

4° Absolvi possunt *sub conditione* semifatui in dubio de usu rationis, aut sufficientis dispositionis, praemissa seria diligentia ad eos, quantum fieri potest, disponendos, in sequentibus praecipue casibus, 1° si versentur in periculo mortis; 2° si urgeat praeceptum annuae confessionis; 3° si confessi sint aliquod peccatum mortale. Ratio est, quia exponuntur periculo proximae damnationis, si mors urgeat, vel periculo remanendi diu in peccato mortali. Aliunde non est via et spes, quod dilata absolutione brevi dispositi redeant, et securius absolvantur, sicut de aliis forte sperari potest. Imo absolvi poterunt conditionate pluries in anno, etiamsi afferant tantum levia, ne tamdiu gratia sacramentali priventur, aut remaneant in peccato mortali, si forte in illo versentur. — Ita S. Lig. n. 432. — Lacroix, n. 1797., et alii multi contra alios.

5° Probabiliter etiam absolvi possunt *sub conditione* sponsi dubie dispositi, proxime matrimonium contracturi: quia secus illud Sacramentum sunt certo profanaturi, et animo deieci ob denegatam absolutionem, ad confitendum non redibunt, et in peccatis contabescunt.

6° Absolvi etiam *conditionate* probabiliter possunt aliquando poenitentes pii, in dubio an materiam sufficientem clavibus subiiciant. Verum multo magis praestat, ut materiam certam ex vita antea praebent, et sic gratia Sacramenti non priventur, iuxta sup. dicta, n. 236. — S. Lig. n. 442.

PARS SECUNDA

DE SUBJECTO SACRAMENTI POENITENTIAE.

SEU DE ACTIBUS POENITENTIS.

Tres numerantur, scilicet 1° contritio; 2° confessio; 3° satisfactio.

CAPUT I.

DE CONTRITIONE.

252. — *Contritio est animi dolor et detestatio (1) de peccato commisso, cum proposito non peccandi de caetero.* Sic *Trid.* sess. 14. c. 4. — *Detestatio peccati, in qua praecipue consistit contritio, praeteritum respicit; propositum vero circa futurum versatur. Haec definitio prescindit a nova lege, in qua contritio efficaciam nullam habere potest, sine voto confessionis. Idem Trid. paulo infra addit: cum voto praestandi reliqua... quae ad rite suscipiendum hoc Sacramentum (Poenitentiae) requiruntur. Hinc congruit definitio S. Thom., Supplem. qu. 1. art. 1.: Dolor pro peccatis assumptus cum proposito confitendi et satisfaciendi.*

Hinc dicendum 1° de contritione strictae dicta; 2° de proposito.

ARTICULUS I. — DE CONTRITIONE.

253. — *Contritio duplex distinguitur: 1° Perfecta, quae est detestatio peccati ex motivo speciali charitatis perfectae, seu bonitatis Dei propter se summe dilecti (2).*

(1) Disputant DD., ut videre est penes S. Alphonsum (lib. 6. n. 435.) consistatne contritio in dolore, an in detestatione, et quis ordo inter haec duo intercedat. At parum id refert; nec verendum est, ut alterutrum desit. Mutuo enim se supponunt, et alteri alterum necessario adiungitur. Quippe, ut ait S. Alphonsus, qui suum detestatur peccatum, vellet nempe se non peccasse, hic necessario de ipso dolet; et rursus qui de peccato dolet, illud necessario detestatur. Caeterum latius patere videtur detestatio, quam dolor. Hic enim proprie ad peccata a se patrata, illa vero ad propria et aliena et tum ad praeterita, tum ad futura refertur potest.

(2) Opinati sunt nonnulli (Vid. S. Alphons. lib. 6. n. 436., et Scavini, Tr. 1. disp. 1. cap. 2. art. 1. §. 1. q. 1.) ad perfectam contritionem *probabilius* non sufficere ut eliciatur ex motivo alicuius tantum attributi divini, sed requiri, ut procedat ex motivo offensae divinae bonitatis, quatenus haec omnes Dei perfectiones complectitur. Quam quidem opinionem tribuunt Card. De Lugo, Suarezio, Vasquezio, etc.

Verum auctoritas, e qua totum huius opinionis robur existit, penitus deficit. Allegati enim DD. non disputant, num contritionis motivum ex aggregato divinarum perfectionum peti potius debeat, quam ex peculiari aliqua Dei perfectione, sed utrum

2° *Imperfecta* seu *attritio*, quae est detestatio peccati orta ex alio motivo, v. gr. ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex metu inferni, aut ex amore beatitudinis aeternae. — *Trid.* sess. 14. c. 4.

ad perfectam contritionem sufficiat motivum alterius virtutis praeter charitatem v. gr. si dolor sit (ut ait Suarez *De Poenit.* disp. 2. sect. 3. n. 4. et disp. 4. sect. 2. n. 13.) ex motivo *obedientiae*, vel *religionis*, vel *poenitentiae*, vel *gratitudinis*, etc.; quia nempe, ut ait Lugo (*De Poenit.* disp. 5. n. 3.) peccatum est *contra eius praeceptum*, cui obedire tenemur, vel *contra eius cultum*, etc. Quarum virtutum motivum *formale*, uti patet a motivo eharitatis diversum est.

Caeterum cum formale obiectum charitatis sit summa Dei excellentia atque infinita perfectio, propter quam super omnia diligendus est amore *apprehiativo*; haec autem infinita perfectio ac summi boni excellentia in singulis eluceat attributis; merito proinde Ripaldà (*De Virt. Theol.* disp. 35. sect. 4.) ex communi sententia Theologorum, quos (ibid. n. 4.) allegat, thesim statuit: *Obiectum formale charitatis est bonitas divina prout naturae Dei, et attributis communis, et propria.* Quod brevius expressit S. Thomas (*De Virt.* q. 2. art. 4 ad 5.) dicens, eiusmodi obiectum esse *bonum divinum*.

Praetereundum vero hic non est obiecta aliarum, quas diximus, virtutum, obedientiae scilicet, gratitudinis, religionis etc. sin minus perfectae contritionis, imperfectae certo motivum esse aptissimum; imo facili negotio poenitentes hac via pertrahi ad motivum perfectae charitatis posse. Si enim simul cum motivo obedientiae, vel religionis, iustitiae, etc. addatur consideratio infinitae excellentiae Dei, cui aut illata iniuria, aut negata obedientia fuit, aut cultus demptus, facillime ad perfectionem charitatis devenietur. Et haec quidem ad manum confessorio sint oportet, ut opportune poenitentes ad perfectiora provehendi facili ipsi ratio suppetat.

Non erit tamen abs re declarare uberiorius quod de veterum sententia Theologorum mox tetigimus eique a S. Alphonso adhibita interpretatione. Scribit S. Alphonsus (lib. 6. n. 432.): *Quaeritur ex quo motivo debeat elici actus perfectae contritionis?* Et respondet *Prima sententia, quam tenent plures, dicit posse elici ex motivo cuiuscumque attributi divini offensi, iustitiae, sapientiae misericordiae etc. Et merito hanc probabilem putant Suarez et Lugo. Ratio, quia ille, qui diligit divinam iustitiam vel misericordiam propter Deum iam Deum diligit... ergo qui dolet de peccato ob Dei misericordiam vel iustitiam offensam..., iam propter Deum dolet... Secunda sententia vero communis et probabilior, quam tenent Suarez, Vasquez (qui vocat oppositam erroneam) et Croix cum Arriaga, Dicastillo, et aliis passim, docet contritionem debere omnino procedere ex solo motivo charitatis, nempe divinae bonitatis offensae, quatenus haec complectitur omnes Dei perfectiones.*

Iam vero, quoad primam sententiam, falsum est, aut Suarez, aut Lugo, aut Vasquez in citatis locis disserere de actu, quo *diligatur aut iustitia, aut misericordia etc. propter Deum*; sed agunt de dolore elicit non ex motivo ullo charitatis, sed ex motivo alterius virtutis, non theologicae sed *moralis*, cuiusmodi est *Religio, iustitia, obedientia* etc.; et quaerunt, an hic dolor sit perfecta illa contritio, quae iustificandi vim habet.

Ita Vasquez (quaest. 85. art. 2. n. 45., qui est locus a S. Alphonso allegatus): *Sententiam recentiorum, qui docent contritionis actum... non esse dilectionem Dei, neque necessario ex dilectione Dei proficisci, NIHILOMINUS IUSTIFICARE...*

Tria hic exponenda sunt: 1° necessitas; 2° dotes; 3° efficacia contritionis.

§. I. De necessitate contritionis.

254. **Statuenda.** — I. Contritio vel perfecta cum voto Sacramenti, vel imperfecta cum ipso Sacramento, est omnino peccatori necessaria necessitate medii ad iustificationem et salutem consequendam.

erroneam esse censerem. De dolore autem, qui non est Dei dilectio neque ex dilectione Dei proficiscitur, praemiserat (l. c. n. 35.): *Quatenus est contra Dei iustitiam, est odium a* POENITENTIAE SPECIALI VIRTUTE, *et sic odium (peccati) sub hac ratione est compensatio offensae ex iustitia, qualis nostra apud Deum reperiri potest.* Qua de re infra (ibid. n. 38.) addit: *Neque alius modus iustitiae videtur nostri esse erga Deum quam erga suum praeceptum, quod praestat OBEDIENTIA, vel denique RELIGIO in exhibendo tamen cultum Deo debitum, quod etiam ut pars potestativae iustitiae a scholasticis constituitur.* Nullum ergo hic vestigium invenitur dilectionis Dei ex motivo alicuius attributi, de qua S. Alphonsus.

S. Doctor deinde allegat Lugo *De Poenit.* disp. 5. n. 3. Porro neque Lugo verbum ullum habet de illa *dilectione Dei ex motivo unius attributi.* En eius verba: *Aliqui Theologi docent, sufficere ad contritionem, quod dolor sit vel ex motivo charitatis (et hoc etiam Lugo cum omnibus DD. admittit), vel ex motivo obedientiae, vel religionis, vel poenitentiae: scilicet quia peccatum displicet Deo, quem diligimus (et hoc est motivum charitatis), vel quia est contra eius praeceptum, cui debemus obedire, vel contra eius cultum, vel denique quia est contra ius Dei, quod tenemur observare, quod dicunt esse motivum poenitentiae... Hanc sententiam dicit esse probabilem P. Suarez, et sibi ali-*

quando placuisse... licet P. Suarez solum loquatur de dolore orto ex motivo iustitiae... Huic porro dolori ex motivo vel obedientiae, vel religionis, vel poenitentiae, vel iustitiae, in quo nihil Lugo reperit illius dilectionis ob aliquod divinum attributum (de qua S. Alphonsus), et quas immo exhibet eum virtutes morales (n. 6.), ipse opponit motivum charitatis, quin tamen quidpiam addat de motivo ex omnibus Dei perfectionibus. Ita ille (n. 3.): Alii tamen Theologi communiter docent, requiri omnino dolorem ex motivo dilectionis Dei. Et rursus (ibid. n. 40.): Dicendum omnino est cum communi sententia, contritionem sufficientem ad iustificationem debere oriri ex peculiari motivo charitatis, scilicet Dei super omnia dilecti.

Neque magis ad scopum S. Alphonsi faciunt ea, quae affert ex Suarez, qui (*De Poenit.* disp. 4. sect. 2. n. 13.) loquens de peccati detestatione, quae est ex motivo proprio iustitiae, scribit: *Aliquibus probabiliter visum est, hunc actum per se et sine formali amore, sufficere ad rationem contritionis. Et est quidem sententia probabilis, et aliquando mihi simpliciter placuit. Nunc autem re melius inspecta, videtur contraria sententia eligenda.* S. Alphonsus, ut patet ex ipsius verbis supra allatis, motivum iustitiae hic intelligit *divinum iustitiae attributum*, quod sit obiectum dilectionis. Atqui nihil magis alienum est a Suarezii sententia; quippe qui iustitiam hic intelligit

1° Constat ex *Scriptura sacra*, *Matth. 3. 2.*: *Poenitentiam agite, appropinquavit enim regnum caelorum.* — *Luc. 13. 3.*: *Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* — Et *ibid. 5.*: *Si poenitentiam*

virtutem, qua peccator iniuriam Deo illatam vult recompensare. Unde scribit (disp. 2. sect. 3. n. 4.): *Cum haec virtus poenitentiae sit quaedam iustitia ad Deum, obiectum eius erit ius divinum.*

Neque dissimiliter statum quaestionis praesertim Dicastillus, quem tamen in scopum suum S. Alphonsus affert. Sic enim Dicastillus (*De Poenit. Tr. 8. disp. 2. n. 106.*): *Nunc quaerimus, an, ut perfecta sit poenitentia, sufficiens (ad remissionem peccatorum) requiratur actus dilectionis Dei; et hoc negant aliqui, existimantes perfectam poenitentiam esse posse sine ea dilectione. Putant enim sufficere, quod sit ex motivo aliarum virtutum; in quam sententiam aliquando fatetur Suarez se inclinasse... loquitur autem de motivo, secundum quod ipse putat constitui actum specialis poenitentiae. Et idem putant alii recentiores de aliis motivis, praesertim iuxta varias sententias constituendi motivum specialis poenitentiae.* Porro contra istos deinde (*ibid. n. 112.*) hanc thesim ponit: *Asserendum omnino est, poenitentiam nunquam esse contritionem sufficientem ad remissionem peccatorum extra sacramentum sine formali actu dilectionis Dei, atque hunc actum esse de intrinseca ratione contritionis perfectae, quae ab attritione distinguitur.* Non verum est itaque (quod S. Alphonsus supponit), Dicastillum disputare, utrum aliquid tantum divinum attributum, an vero omnium perfectionum aggregatio sit charitatis atque adeo perfectae contritionis obiectum formale, secundam vero sententiam contra primam propugnare.

Caeterum si quaeratur, quonam pacto S. Alphonsus, nemine ipsi praeunte, novam faciem quaestioni heic agi solitae af-

finxerit, opinionisque allegatis Doctoribus tribuerit, de quibus nihil ipsi dixerant, imo ne cogitaverant quidem; forte non prorsus a vero abluet, qui putet, id S. Doctori contigisse mere ob minus dexteram interpretationem verborum Croix, e quo et allegationes mutuatus est. Scripserat nempe Croix (*lib. 6. p. 2. n. 722.*): *Haec contritio (sufficiens ad iustificationem sine sacramento) debet procedere ex motivo bonitatis Dei, adeoque esse odium peccati, quia Deo malum est.* S. Thom., Arriaga, Dicastillus, aliique communissime contra paucos, qui dixerunt hanc contritionem posse procedere ex motivo solius religionis, iustitiae, vel alterius virtutis respicientis Deum, praescindendo ab omni poena vel premio; adeoque sufficere detestari peccatum, v. gr. quia est contra Dei cultum, contra ius Dei etc.; quam sententiam probabilem dicit Suarez, et ut probabilem defendunt Aversa et Lugo: e contra Arriaga dicit, non esse intrinsece probabilem, ... Vasquez vocat erroneam.

Porro hinc S. Alphonsus sumpsisse et nucleum quaestionis et allegationes, haud obscure colligitur non modo ex eius verbis sup. descriptis, sed etiam ex editione anni 1748., ubi scribit (*lib. 6. Tr. 4. c. 1. dub. 2. not. a.*): *Quaer. II. Ex quo motivo potest procedere contritio? Aliqui putant, procedere posse ex quocumque attributo divino offenso; sed communissime, ait Croix lib. 6. p. 2. n. 722. cum D. Thom., Dicastillo, et aliis, contritionem procedere debere ex motivo Bonitatis Dei offensae.* Quocirca contritionem, quam Croix dixerat (ex paucorum sententia) procedere *ex motivo religionis, iustitiae, vel alterius virtutis respicientis Deum*, S. Doctor interpretatus

non egeritis, omnes similiter peribitis. — *Eccl. 2. 22.*: *Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini et non in manus hominum.* — *Apoc. 2. 5.*: *Age poenitentiam et prima opera fac; sin autem venio tibi, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.* — *Act. Apost. 3. 19.*: *Poenitemini igitur et convertimini, ut deleantur peccata vestra.*

2° Constat ex *Conciliis*, praesertim ex *Conc. Trid. sess. 14. c. 4.*: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et *sess. 6. c. 6.*, ubi odium et detestatio de peccato inter praecipuas dispositiones ad iustificationem recensentur.

255. — II. Supposito peccato mortali contritio *necessaria est necessitate praecepti*, saltem aliquando in vita. Hoc enim praeceptum colligitur ex verbis sacrae Scripturae supra relatis, ex verbis S. Ioann. Bapt. initio suae praedicationis, et praesertim Christi ipsius in Evangelio. Intelligitur autem cadere sub *praeceptum* ea contritio, quae requiritur ad iustificationem, nempe contritio perfecta extra Sacramentum vel attritio cum Sacramento. — S. Lig. n. 337. — Billuart, *diss. 4. art. 3.*, et alii omnes.

III. Praeceptum contritionis obligat, modo *per se*, modo *per accidens*.

1° Obligat *per se*, quando urget necessitas gravis se reconciliandi cum Deo, scilicet in periculo etiam probabili mortis, idque ob praeceptum finem ultimum consequendi; item quando quis versatur in statu peccati, ob proximum periculum moriendi in hoc misero statu (3), vel in graviora

est pro contritione, quae procedat *ex quocumque attributo divino offenso*; quod deinde magis explicuit in Editione an. 1757. dicens, esse contritionem, quae *procedit ex motivo cuiuscumque attributi divini offensi, iustitiae, sapientiae, misericordiae*; et rationem reddidit, ut sup. vidimus, quia *qui diligit divinam iustitiam... propter Deum, iam Deum diligit*; exinde *qui dolet de peccato propter iustitiam offensam, iam propter Deum dolet*: quae quidem quantopere aliena sint a sensu, quo Croix post Suarez, Lugo, Vasquez, Dicastillo etc. loquebatur de contritione ex motivo iustitiae, religionis, quisque per se videt.

Aptius sane Lugo (l. c. n. 9.) innuit quomodo contritio ex motivo aliarum virtutum trahi utcumque possit ad motivum dilectionis Dei, *quatenus (inquit) amare dicitur esse velle bonum alicui: cum*

enim per religionem velimus cultum Dei, per poenitentiam velimus eum non offendere, per obedientiam velimus eius voluntatem implere, etc., haec omnia videntur continere dilectionem Dei. Quae deinde reiiciens, thesim contra statuit (*Ibid. n. 10.*), quam superius retulimus. Hi enim actus pertinent ad virtutes non quidem *theologicas*, sed *morales*, et motivum suppeditant non quidem perfectae contritionis, sed attritionis, non secus ac dolor ex motivo ingratitude erga Deum beneficentissimum.

(3) Haec non ita generatim sunt accipienda, quasi homo ad hoc obligetur statim post peccatum; id enim, ut A. ipse paulo post docet, est contra communem Thh. sententiam post S. Thomam, iisdemque rationibus excluditur, quibus S. Thomas (*In 4. disp. 17. q. 3. art. 1. q. 4.*) necessitatem confitendi statim post pecca-

labendi (4). 2° Obligat *per accidens*, quando urget aliud praeceptum, quod sine contritione adimpleri nequit, praesertim in sequentibus casibus, scilicet, quando urget praeceptum confessionis annuae, quando urget praeceptum actus charitatis, quando quis reus peccati gravis Sacramentum suscepturus aut ministraturus est, quoties recipitur Sacramentum Poenitentiae, etiam devotionis causa. — S. Lig. *ibid.*

256. **Quaesita.** — QUAER. 1° *An praeceptum contritionis obliget statim post patratum mortale peccatum?*

Resp. Neg. contra paucos antiquiores (5), quia praeceptum contritionis est affirmativum, nempe, *Poenitentiam agite*; porro praeceptum affirmativum non obligat singulis momentis: ergo praeceptum contritionis non statim post patratum peccatum urget. Insuper sic multiplicarentur peccata pro numero instantium dilationis; quod sensui communi fidelium adversatur (6). — S. Lig. n. 437. — Elbel, n. 54. — Billuart, etc.

tum reicit. Excepto autem mortis articulo communior, ut ait Palaus (*De Poenit.* disp. unic. punct. 3. n. 9.), sententia saltem dilationem eam admittit, quam et Ecclesiae praeceptum de annua confessione (Vid. Laymann, *De Poenit.* cap. 2, n. 6.); quam quidem doctrinam S. Alphonsus (lib. 6. n. 473.) etiam S. Thomae attribuit.

(4) Ista quoque obligatio eliciendi contritionis actum ad praevenda alia peccata, est mera quorundam opinio. Quocirca servandum illud est Card. De Lugo (*De Poenit.* disp. 15. nn. 55. 56.): *Propter varietatem sententiarum non possumus imponere illi (sc. poenitenti) certam obligationem.*

Videnda de hoc argumento ea sunt, quae habet Suarez (*De Poen.* disp. 15. sect. 6. n. 7. 8.), et Card. De Lugo (l. c. et disp. 7. n. 240. 242.): e quibus concludere est, vel nullam evinci eliciendae ea de causa contritionis necessitatem; vel eius omissionem non esse peccatum ab eo distinctum, in quod quis ob medium illud omissum labatur.

(5) Immerito tamen eorum plerisque haec opinio tribuitur; e quibus, v. gr. Alensis, Paludanus ac Thomas de Argentina affirmant quidem, poenitentem teneri *semper* per totam vitam conteri de peccatis commissis; sed explicant ita, ut ad

id teneatur *negative*, idest ne rursus sibi complaceat de peccato, cum memoriae occurrit. Quam sententiam sic exponit Caietanus (Sum. V. *Contritio*): *Ex hoc autem quod peccata memoriae occurrunt, sicut non tenetur ad confitendum, ita nec ad conterendum. Utrumque enim est praeceptum affirmativum, obligans tempore necessitatis, quod non constituit memoria; sed tenetur semper ad non approbandum, ad non complacendum: quia ista sunt praecepta negativa, quae obligant semper et ad semper.*

Egregium nimirum Cardenae facinus fuit, ut (part. 4. diss. 6. n. 47.) contra communem sententiam tum praemissos tum plures alios Auctores congereret, e quibus vix aut ne vix quidem unum reperire est, qui reipsa ad rem faciat. Hanc autem obligationem statim post peccatum adhibendi medium iustificationis inde contendit oriri (quod neque ante neque post eum quispiam somniavit), quia (ut ait n. 53.) *Christus in evangelio praecepit omnibus hominibus, quod semper vigilent, et sint parati pro expectanda hora mortis, quia nesciunt diem neque horam.*

(6) Haec ratio discrete est intelligenda. Neque enim DD. dicere solent, eum, qui v. gr. restitutionem aut confessionem an-

QUAER. 2° *Quaenam dilatio contritionis peccatum grave inducat?*

Resp. Non conveniunt Theologi: admittitur quidem communiter, dari gravem contritionis dilationem independentem a praecepto confessionis annuae; quanta autem debeat esse haec dilatio, ut gravis censeatur, determinari certo non potest: alii illam producant ad annum; alii ad sex menses; alii cum S. Ligor. ad mensem: nulla tamen ratio sive auctoritas huic ultimae sententiae favet (7). Quin ipse S. Alphonsus peccatores praesertim rudes ab hoc peccato dilatae poenitentiae, ob inadvertentiam, ut plurimum, imo fere semper excusari posse addit n. 437. (8).

nuam culpabiliter differt, singulis instantibus denuo peccare, sed quoties advertens obligationem, ac potens eam implere, id negligit. Immo hoc ipsum tunc solum contingit, quando actus sequentes virtute seu efficacia praecedentis propositi non consequantur. Vid. *De Peccatis*, tom. 1. n. 166.

(7) Pro ista menstrua contritionis obligatione quidam triplex promunt ex S. Alphonso argumentum. 1° Quia singulis mensibus tenemur actum charitatis elicere, ut S. Doctor habet (lib. 2. n. 8., et *Hom. Apost.* Tr. 16. n. 10.). — 2° Quia alias difficulter posset homo diu mandata divina servare (lib. 2. n. 8.). — 3° Accedit auctoritas S. Thomae, allegantis S. Gregorium M., et aientis: *Sine gratia iustificante, quod diu maneat absque peccato mortali, esse non potest.*

Resp. ad 1. Alibi (vol. 1. n. 218. q. 2. in not.) ostensum est, eiusmodi obligationem absque fundamento sive rationis sive auctoritatis, immo et contra principia ab omnibus recepta urgeri.

Ad 2. *Resp.* Si contritio esset unicum medium vitandi peccata, *Transeat*; Secus, *Nego.* Vid. Suarez (*De Poenit.* disp. 15. sect. 6. n. 7.), et Lugo (*De Poenit.* disp. 15. n. 51. 52.).

Ad 3. Respondeo utendo verbis S. Alphonsi (lib. 6. n. 437.), qui postquam dixit se putare, *nullo modo excusari a mortali, qui existens in mortali per notabile tempus differret poenitentiam*, subdit deinceps: *Quale autem sit hoc notabile tempus, valde Doctores discre-*

pant... Salmanticenses, Palaus, cum Laymann et Elbel, Lugo, Henno etc. putant excusari, qui satisfacit confessioni annuali: et huic opinioni videtur adhaerere S. Thomas in 4. dist. 17. Q. 3. art. 1. q. 4. Ergo iuxta ipsum S. Alphonsum obiecta verba S. Thomae, interprete sui ipsius et S. Gregorii M. eodem S. Thoma, de illis intelligenda veniunt, qui obligationi annuae confessionis non satisfaciant.

Caeterum revocanda et hoc loco sunt, quae vol. 1. l. c. sunt adnotata videlicet non esse iniiciendam gravis aut obligationis aut culpa conscientiam, ubi per certam rationem id non constat; hoc enim est firmissimum eiusdem S. Alphonsi principium.

(8) De hac re ita Card. De Lugo (*De Poenit.* disp. 15. n. 55.): *De hoc peccato omissionis poenitentiae debitae per totum annum sive per se ex praecepto virtutis poenitentiae, sive per accidens ad vitandum periculum novi peccati, non oportet interrogare poenitentem, nec etiam eum admonere in particulari... Et probari potest exemplo praecepti diligendi Dei, de quo etiam non interrogantur poenitentes in particulari, an dilexerint Deum super omnia, nec admonentur de illa obligatione illius praecepti aliquando implendi; tum quia ex ipso discursu confessionis satis apparet, quomodo se habeat poenitens erga Deum; tum quia propter varietatem sententiarum*

237. QUÆR. 3° *An ille qui in articulo mortis suscipit Sacramentum Poenitentiae cum attritione, teneatur insuper elicere actum contritionis perfectae?*

Resp. 1° Non videtur teneri ad actum contritionis explicitum, cum moraliter certus sit, se fuisse iustificatum per solam attritionem cum Sacramento. — Ita Lugo, et alii communiter contra nonnullos.

Resp. 2° Tenentur autem iuxta quosdam, qui dicunt praeceptum charitatis perfectae urgere imprimis in articulo mortis. Quidquid sit, expedit, ut moribundi excitentur, quantum fieri potest, tum ad actum charitatis, tum ad actum contritionis perfectae. — S. Lig. n. 437. (9).

non possumus imponere illi certam obligationem.

Immo omittendam interrogationem, monitionemque sic prosequitur: *Talis interrogatio vel admonitio inutilis, imo noxia videtur. Nam vel poenitens ignorat invincibiliter illam obligationem; et tunc melius est relinquere illum in bona fide, quam iniicere in malam fidem, ex qua prudenter timeri potest scandalum ipsius. Rarissimi enim erunt ex talibus peccatoribus, qui propter illam notitiam postea moveantur ad dolendum de peccatis ante finem anni; sed potius caeteris peccatis illud etiam adiucient omittendo poenitentiam, quam deberent habere. Si autem poenitens sciebat talem obligationem, frustra monebitur de illa. Demum proponit obiectionem, in qua solvenda tangit et obligationis incertitudinem. Dices: oportebit tamen interrogare de omissione..., quia si sciebat obligationem, vel culpabiliter ignorabat illam, omissio fuit peccatum, et per consequens explicanda in confessione. Sed contra, quia neque ex hoc capite oportet interrogare distincte: nam LICET CONCEDERETUR DARI TALEM OBLIGATIONEM, Confessarius tamen audita confessione poenitentis, ex peccatis, quae per totum annum commisit, sufficienter intelligit, ipsum non satisfacisse obligationi, SI QUAE*

ERAT, dolendi frequenter de peccatis... Frustra ergo magis distincte interrogaretur vel admoneretur, praesertim in tali materia, CIRCA QUAM NEC IPSE CONFESSARIUS POSSET ALIQUID CERTUM STATUERE CIRCA TAXANDAM OBLIGATIONEM pro tempore sequenti (Ibid. n. 56.).

(9) Haec habet hac in re S. Alphonsus (lib. 6. n. 437.): *Utraque sententia est probabilis; sed prima (secunda hic penes Gury) omnino est consulenda... Imo dico, esse omnino sequendam ab eo, qui esset in actuali articulo mortis. Tunc enim quisque tenetur elicere actum charitatis..., cui nemo potest satisfacere, si, occurrente memoria peccati, ex eodem charitatis motivo peccatum non detestetur.* Verum, si utraque sententia, ut S. Doctor testatur, est probabilis; ergo obligatio alterius imponi nequaquam potest. Obligatio enim dicitur a ligando. Atqui (ut centies repetit S. Doctor) lex dubia non obligat. Ergo lex mere probabilis non obligat.

Quod vero additur de obligatione actus charitatis in mortis articulo, distinctione indiget. Si enim sermo sit de homine in statu peccati, qui nullum aliud medium iustificationis habeat, adesse obligationem iustificationis adipiscendae per contritionem charitate perfectam, *conceditur*; secus autem, *negatur*. Vid. quae de hoc argumento habentur vol. 1. n. 219. resol. 2. in not.

QUÆR. 4° *An ad consequendam gratiam in Sacramento, praeter dolorem requirantur actus expliciti Fidei et Spei?*

Resp. Neg. Ratio est, quia nullo probabili argumento probari potest, hos actus explicite requiri (10). Caeterum poenitens eliciens actum doloris, etiam *explicite* aliquo modo et *exercite* hos actus elicit, etsi non *reflexe*; quia tunc sine dubio credit *exercite*, et sperat sibi per Sacramentum Poenitentiae, virtute meritorum Christi, peccata remittenda esse. — S. Lig. n. 439. et alii communiter contra aliquos.

258. — QUÆR. 5° *An peccet, qui confitetur veniale aliquod sine dolore?*

Resp. Neg. Probabilius, modo dolor circa alia, vel saltem unum non deficiat, et poenitens non subiiciat scienter alia peccata tanquam materiam absolutionis (11). Ratio est, 1° quia ratione validitatis Sacramenti

(10) Quidam exigebant hos actus, quia a Synodo Tridentina expresse memorantur, ubi describitur processus iustificationis (sess. 6. cap. 6.); quae ratio evinceret necessitatem quoque audiendi praeconem fidei cum ibi dicatur: *fidem ex auditu concipientes*, et insufficientiam insuper doloris charitate perfecti sine imperfecto quia ibi additur: *timore divinae iustitiae concutiuntur!*

Ad rem Suarez (*De Poenit.* disp. 4. sect. 2. n. 7.): *Denique sess. 6. cap. 6. plures actus Concilium numerat in dispositione peccatoris, quos necesse non est semper omnes formaliter concurrere, sed sufficit virtualiter seu implicite, ut actum spei.*

Et tamen sunt confessarii, qui praeiudicio illo abducti exigunt a poenitentibus, ut ante peccatorum confessionem formulas consuetas actuum virtutum theologalium recitent, nisi forte etiam eos dimittant, ut prius huic putatae necessitati satisfaciant. Quod quidem eo mirabilis est, quod in formula consuetas actus fidei non reperies ea, quae Concilium dixit credenda, scil. *Deum per Christum sibi propitium fore, etc.*

(11) Distingue cum Suarezio (*De Poenit.* disp. 20. sect. 6. n. 7.) duplicem modum, quo quis veniale aliquod confiteri potest sine

vera attritione vel proposito emendationis: 1° Si confessario aperiat hunc ipsum doloris et propositi defectum; et tunc nec sacerdos a tali peccato debet absolvere, nec in hunc finem poenitens, *si prudens sit*, debet illud dicere, quasi scilicet materiam sacramenti, cum revera esse talis non possit. Potest tamen licite dici vel ob humilitatem, vel ob consilium, vel ob excitationem ad veram poenitentiam; sed hic modus nihil attinet ad rem praesentem: 2° Si veniale, de quo non dolet, aperiat sicut caetera, seu materiam absolutionis. *Et tunc (inquit Suarez) multi putant esse peccatum mortale... Sed licet negari non possit, quin illud sit aliqua culpa, nihilominus non censeo mortalem, quia materia talis culpae levis est: quia defectus illius doloris vel propositi per se et natura sua non est contrarius gratiae et iustificationi qui est primarius effectus huius sacramenti per formam significatus...: neque etiam impedit remissionem aliorum peccatorum venialium, de quibus vera fit accusatio capax verae absolutionis, non obstante obice alicuius peccati venialis.* Vid. etiam Lugo (*De Poenit.* disp. 14. n. 48.).

Caeterum et ea levis culpa, de qua Suarez, saepius aberit, vel quia poenitens